

1 (ט, ג) קחו שעיר עזים להטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעלה. וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם אתם יש בידכם תחלה וסוף, יש בידכם תחלה וישחטו שעיר עזים (במכירת יוסף), ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה, יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים יבא עגל ויכפר על מעשה עגל. [תו"כ]

6 מה ענין חטא מכירת יוסף לחטא העגל? כל חטא יוצא מפגם שבנפש, ואף שבנגלה נדמה שחלוקים החטאים והם מסוגים שונים כגון מכירת יוסף שהוא מסוג בין אדם לחברו, ועשיית העגל שהוא מסוג שני של בין אדם למקום, כתוכיותו של האדם הכל בא מפגם אחד, וכדי לכפר על החטא לא די לשוב ממעשה שעשה אלא לעמוד על פגם הנפשי שהוא שורש החטא.

11 בין במכירת יוסף ובין בעשיית העגל לא הכירו בני"י את האמת הגלוי לעיניהם, האחים חשדו את יוסף הצדיק שאביהם יעקב הכיר בו שהוא דמות דיוקנו וראה להכחיר לו לכבוד שבאחים, שהוא נביא שקר ורודף דתו אותו ולמכירה כעבר, ובעשיית העגל שמעו את הערב רכ שאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלך מא"ם ולא מיחו, וכאילו הסכימו לשקר הגלוי לכל, שקרו של עבודה זרה, ואיך סגרו עיניהם מראות את האמת ולא להכדיל בין האמת והשקר?

16 ויראה לי שאם של כל החטאים הוא גאות האדם, שרואה את עצמו כעיקר וכלם טפלים לו, התכל מסבב סביבו, והאדם עצמו חוצץ בינו לבית האמת הגלוי ונעשה עקש ופתלתל, ורואה הכל במראה עקומה ובחמונה מורית, ומחמת שהעריכו כ"כ את כבודם ונדמה להם כאילו יוסף הצדיק משפיל את כבודם ודגתו לרודף ומכרתו לעבד [ויקנאו בו אחיו] וכן בעשיית העגל, כיון שהתורה דורשת הכנעה לצו הא-לכי ולקבל מרות של משה רבינו ע"ה כשלוחו של הקב"ה, נדמה להם כאילו הוריד את כבודם ואבדו ערכם בעיניהם [ויקנאו למשה במחנה אהרן קרוש ה']. ולפיכך הסכימו או לא מיחו על עשיית העגל, כי מוטב להם ללכת אחרי העגל אשר הם עשו מלכת אחרי אהרן ומשה, ולא הלכו בדרך אהרן שקבל מרותו של אחיו הצעיר בשמחת הלב.

21 ואפשר להעמיט כונה זו בכתוב [תהלים קן] וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, שתיבת "כבודם" סובב על כבוד המדומה שלהם שבבחירת העגל למנהיגם כאילו הורם כבודם מפני שמנהיגם פחות מהם, ולפיכך חושבים עצמם למנהיגים.

26 חמשה"א וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם אתם יש בידכם תחלה וסוף, סכת האנכיות גרמה להם למכירת יוסף ולבסוף הביאם גם לעשיית העגל, משא"כ באהרן שהיה רחוק בקצה הריחוק מנגע של בניעה ומה שעשה היה הכל כדי להצדיק בני"י כלפי אביהם שבשמים.

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ט, ז

1 מבאר רש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש? לך נבחרת!
 כתב רבי יוסף חיים, בעל ה"בן איש חי", בספרו "אדרת אליהו", שעבודת הכהנים פעמים שהיא בכף יד קמוצה, כגון כאשר הכהן קומץ את המנחה, ופעמים שעבודת הכהן בכף יד פתוחה, כגון בשעת ברכת הכהנים.
 6 המילה "כך" מרמזת על שני אלה, שכן מילה זו מורכבת מהאות "כ" כשהיא קמוצה ומאות "ך" שהיא פתוחה.
 זה שאמר משה רבינו לאהרן: לך נבחרת!

5 וקראו אצל משה

ג - האר"י ז"ל (בספר "לקוטי תורה") ביאר כוונת משה שאמר "לך נבחרת" - מאחר ויש בך מידת הכושה והענוה נבחרת יותר משאר חבריך להיות כהן גדול.

6 אצלנו בתיבת

וכן הביא בספר "פרדס יוסף" בשם הבעש"ט, כיון שאהרן ברח מהכבוד לך הוא נבחר, שהרי אמרו חז"ל: "כל הבורח מן הגדולה, גדולה מחזרת אחריו" (עירובין יג, א), וכמו שמצינו אצל שאול המלך כיון שנחבא אל הכלים - זכה לגדולה.

6 ד - בספר "אמרי אמת" ביאר עפ"י דברי המהרש"א והגר"א, שכל אדם נברא לעולם בכדי לתקן מידה מסויימת או עבירה שיש בידו מגלגולים קודמים. וכיצד ידע מה עליו לתקן? אלא סימן מובהק יש לזה, בדבר שמרגיש האדם קשיים מיוחדים ומניעות גדולות מלקיימו, או שנמשך לעבירה מסוימת באופן מיוחד, זהו מבחן לאדם שלמטרה זו נשלח לעולם מגלגול קודם כדי לתקן דבר זה.

2

זה שאמר משה לאהרן אם הנך בוש וירא לגשת ויש לך בזה קושי - הרי זהו וזסימן ש"לכך נבחרתי" וזהו תכליתך בעולם.

ה - בספר "הצב והצדק" ביאר עפ"י דברי ה"בינה לעיתים" שכתב, אדם שחינו מזג קר לכל דבר בין למצוה בין לעבירה, אין לבוא עליו בטרוניא על שאינו מקיים מצוות בהתלהבות. וכן אדם בעל מזג חם בטבעו, אין לדונו-בחומר הדין אם נכשל בעבירה, כיון שמחמת טבעו הבהול, תקף עליו יצרו ולא עמד בנסייון, אבל כאשר אדם נחפו לעבירה ומתעצל למצוה, אין בידו תשובה שהרי שולט הוא בטבעו.

7) פ

והנה אהרן כהן גדול היה, וכידוע כהנים בעלי מזג חם הם, כפי שאמרו רבותינו (קדושינו ע:). אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו, שנאמר: "ועמד כמריבי כהן", וכן אמרו (שבת כ.) כהנים זריזים הם בטבעם. ובזה היה משה מלמד זכות וסנגוריא על אהרן לפני הקב"ה שמחמת זריזותו וחפזונו לא התמהמה ונעתר לבקשת בניי לעשות העגל, ואין לדון אותו לכף חובה, ולכן נתכפר לו ונבחר לשמש ביום חנוכת המזבח.

ועתה משראה משה את אהרן בוש מלהתקרב ומתנהג ההיפך מטבעו, א"ל: מדוע הנך בוש, אדרבה תהיה זריז ונמהר לגשת כי "לכך נבחרתי" פי כל מח שנבחרת לעבודה מחמת שאינך בוש בטבע, דאם לא כן לא היה לך כפרה על חטא העגל.

8) > י"א (ח"א) קורני

הזה, והתירוק כי הוא האיש שהיה מוכשר ביותר לייחוד הדבור אליו ולעשותו שלוחא דרחמנא ושלוחא דידן, כי הוא הגבר נפלאה אהבתו עזה לכל בית ישראל ובענותו הגדולה הרבה את כל איש ישראל, גם הפחות והגרוע נחשב בעיניו להטפל בו ולנהלו באהבה, גם אבן מאסו הבונים היו בעיניו ראש פנה כדאי והגון לפקה על צרכיו ולשקוד על תקנתו, ברוחניות ובגשמיות, אולי יצלח עוד למלאכת בית ה'. וזהו מעם מזבח הקטרת, כי היה במשה רבנו ע"ה מדת מובח הקטרת לקבל גם את החלבנה באהבה ולהכניסו תחת כנפי הקדושה.

ודבר זה הוא יסוד גדול בהנהגת עם ה'. ועל כן כשבא אהרן במצות ה' לברך את עמו ישראל מצא משה רבנו ע"ה מהנחוק להבינו שיהיה נדבן ומותר בברכתו ולא יבדיל בין איש לאיש, לאמר ח"ו על בר ישראל זה אינו ראוי לברכה, אלא גם אם ימצא בו איזה חסרון ומגרעת יקרבו באהבה כי כלם בני אל חי ובקרבת קדוש. ועל כן יבא משה, ובנס משה עם אהרן ללמדו תחלה על מעשה הקטרת שמהחובה לקרב גם את החלבנה, ושבו ויצאו ויברכו את העם. ובזה מוכן גוסת ברכת כהנים, אשר קדשנו במצותיו וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כי אהבה מקלקלת השורה, ועל כל פשעים תכסה אהבה. חבון.

ויבא משה ואהרן אל אהרן מוקד ויצאו ויברכו את העם. ופירש"י ז"ל בשם ברייתא למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטרת. אמרתי לפרש על דרך שביארתי מאמר הכתוב בואת הברכה, "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטרה באפך וכליל על מצבוחך", כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ד ג) אל תהי בו לכל אדם וביתוד גאמרה מצוה זאת לכהנים מורי דרך ה' לעם ה' לבל ירחו שום איש, גם במצאם בו מגרעת לא יאמרו עליו נאש לא יצלח עוד להיות ישראל נאמן לה' ותורתו, אבל יקרבו את גל אה"ל באהבה כי לא ירח ממנו נדח כתיב, ומסר השכל זה יצא לנו גם ממצות הקטרת שבאה המצוה לצרף חלבנה שריחו רע עם שאר הסממנים, להורות נתן בזה לכלי לדחות גם פושעי ישראל ח"ו בשתי ידים (אם לא שהמה אפקורסים ומינים) כידוע ממדרש חז"ל. וזהו יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל מבלי הבל בין איש לאיש, והכהנים מוכשרים לעבודה נכבדה זו להיחם מורי דרך ה' יצו, ישימו קטרה באפך וכליל על מצבוחך, וממצות הקטרת למדו כי רצון ה'.

לכלול כל המפלגות אצל מוכחך ולא ירח ממנו נדח (שמ"ב יד, טז). ועל דרך זה פירשתי מדרש חז"ל (מובא דמש"א פרשת תצוה) מהיכן שכינה מדברת עם משה ממוכת הקטרת, כי הנה לא קם נביא בישראל עוד כמשה אשר זכה להיות השכינה שכונה לו ומדברת עמו בכל עת ועושה אותו ממוצע בין ישראל לאביהם שבשמים, ושאלו חז"ל מהיכן שכינה מדברת עם משה, כלומר מאיזה מכה זכה משה רבנו ע"ה ליתרון כבוד.

9) א"ת ק"מ ס"ח

לפיכך נקרא ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וא"י
הגמון חציון של אותיות של ס"ת כדש חציון של תיבות והתגלה
של פסוקים ויורסמנה חזיר מעד ע"ן דיער חציון של תהלים והוא
רחם יכפר עון חציו דפסוקים בעי רב יוסף וא"י דחוק מהאי ניסא או
מהאי ניסא א"ל ניתי ס"ת ואימנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנה לא זו
משם עד שהביאו ספר תורה ומצאים אל אינהו בקאי בחסידות ויתחת
אנן לא בקאינן ביה

10) א"ת ק"מ ס"ח

מיהו כל זה כדורות הראשונים, אבל כדורות האלו כתב הסוד ביי"ד סי' ער וז"ל: וכתב א"א

הרא"ש שזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים שהיו כותבין ספר-תורה ולומדין בה, אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותה בבית הכנסת לקרות בהן ברכים, מצות עשה על כל אדם מישראל אשר ידו משגת לכתוב ה' חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהם הוא וכניו, ומצות כתיבת התורה הוא כדי ללמוד בה, דכתיב (דברים לא, כב) ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, ועל ידי הגמרא ופירושה ידע פירוש המצות והדינין על בוריין. לכן הן הספרים שאדם מצווה לכותבן ע"כ. וכתב הב"י (ד"ה וכתב) שכן כתב ה"ר ירוחם בשם הגאונים, מכל מקום תמה הב"י עליהם על שהחליפו מצות כתיבת ס"ת בגמרא ופירושיה, ואי משום שעכשיו מניחין אותה בכיהכ"נ, הוה ל"י למימר שגם עכשיו חייבין לכתוב ס"ת וילמדו בהן ולא לפטרן מכתיבת ס"ת. ומסיק הב"י שלא באו אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים וגמ' ופירושיהם שגם הם בכלל מצות כתיבת ס"ת, וזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחה בבית הכנסת לקרות ברכים, אבל לכתוב ס"ת לקרות בה, זהו עיקר מצות כתיבת ס"ת גם האידנא עכ"ד.

ובזה נדחין דברי הפרישה שמביא הש"ך (סק"ה) דדוקא בימיהם שהיו לומדין בעל פה. היו צריכין ללמוד מס"ת, אבל בזמן הזה שנעשה לנו היתר לכתוב ספרים דפין דפין כל אחד בפני עצמו, א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת בחנם ללמוד מתוכה שלא לצורך, נמצא כדורות הללו שאין לומדין מתוכה, ליכא בהם מצות עשה וכן נראה עיקר ע"כ. דליחא, דא"כ אם הניח לו אביו ס"ת, אמאי מצוה לכתוב משלו וכדארמין.

מ"מ יכולני לפטור מדין אחר ממצות כתיבת ס"ת כוה"י, משום דאפילו בימי אמוראים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות כדאמר ליה רב יוסף לאביי בפ"ק דקדושין (ל, א) אינהו בקיאים בחסרות ויתירות אנן לא בקיאינן. והרי ס"ת שחסר או יתר אפילו אות אחת פסולה. א"כ אין בדינו לקיים מצוה זו (א). ואע"ג דאמר רבא אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו, לאו משום שהיתה מצוה זו נוהגת בימיו, אלא דינא קא משמע לן, כמו סדר קדשים דגמרינן משום

דרוש וקבל שכרן ולפי זה מנהו וי' יוספס דיני, דמונאר בקידושין ל' ע"א בעי רב יוסף ולי"ו דניסון וכו' אינהו הוו בקיאי בחסרות ויתירות א"כ לא בקיאים, א"כ כיון דאין אנו ובקיאים א"כ אפשר כמדין מלא ספר או איפכא ואין מקיימין התורה כלל וכבר הסיר בה פסוק שאגס לרבי סי' ל"ו לפטור ממנו וז' בזמן הזה מעטס דאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות והנה על כדמך בחפלין נארבע פירושין בקיאי אנו, דאי לאו הכי מנזוס ספילין רופפס, על כדמך כיון דיהא מנזוס פמדיים וחס רק ארבע פירושין לא נשכח, וכלל התורה אין אנו בקיאים, ומ"מ קשה, כיון דזה ג"כ מנזוס פשה היאך לא נמנו נשכח שלא נשכח, ולמה נשכח מיני האמוראים, כי מיני התנאים לא נשכח כמבאר בסנהדרין ד' ע"א גבי י"א א"כ למקרא יש א"כ למסורת ע"כ, ודרשו הנה דלעוס, וע"כ נשכח, והיאך נשכח מיני האמוראים.

אנראה לענין בירוקן של דברים דע שר מיני פסוק ופסוק, אחד דעל ידי הפסוק או הפסוק נשכחה פירוש התיבה או יוכל להשפעת, כהנהו דמבאר בסנהדרין שס, דדון משל כתיב נשכח חסר וע"כ זה דרשינן דקונה שפחה היום פסולה או שחיס כהלכתן, דכמה חסר משמע אחד ע"כ, א"כ נכתב מלא משמנה הדין דקונות מלא משמע להיפך, או כדומה, קרעת מלא או חסר משמנה הדין, כי מלא הוא שנים ופסוק הוא אחת, ע"כ נכלוגתא דשמאי והלל. וכן נפשות מלא או חסר, עיין בסוגיא שם דלמדן דיעס ממלא או חסר והרבה נש"ס ע"כ, לא מיבעיא לתאן דקטור י"א א"כ למסורת א"כ נכתב המלא חסר או להיפך מהפך דברי חלקים חיים, כי נשמע הרבה דיעס היפך הדין האמרי, אלא אפילו לתאן דקטור י"א א"כ למקרא ואין הדין משמנה, עכ"כ כיון דנמסר לנו דיהיה נכתב כן היפך המקרא, כגון פסוק חסר א"כ דנקרא מלא והדין הוא לני הקריאה, עכ"כ המסורת היתה דפירוש התיבה יהיה כן, או קרנת קרן אחד, או נפסוק חסר דיהיה מחדם אחד ע"כ בסוגיא, א"כ משמנה פירוש התיבה ע"י חסר או יתר, ויכל שכן נמסר לנו, ומכל שכן לתאן דקטור י"א א"כ למסורת, ויודאי כהאי גוונא אינו יולא ג"כ מנזוס עשה ז. אך יש חסרות ויתירות דאינו משמנה פירוש התיבה ע"כ, כגון אהרן כפי' מנזוס וכו', ע"כ

11) א"ת ק"מ ס"ח

12

ימים, אך הרבה פעמי מסורת חולקין על זה, וכן שהגין האדמו"ר
באמונתו. וכן פוטו דכה דיש קנה מסורות דנכתב בל"ף לנסוף וכן ראיתי
נכפרי מורה ישנים, והיום כותבין ב"ה סוף דברים כללו אין משמטה
פירות המלה על ידי זה, צדדי בונה אין קפידה במסורות וימרות. והנה

השקל הראשון הדף לא נשכת כלל, וספרו
דלון פסקין יש אם למקורם א"י מדש
הרבה דמים מהמסירה הנפקא מיהא ליה
המורה, ע"ש" דבת הלל ודבין סופרים כן
וכן הלכה, וכוונתו דסברי יש אם למקור
אוקמינהו בשיטה דלים הילכתא כוונתיהו
כידוע, א"כ ע"י כפינתו המלה ספר או
להיפך מהפך מורה אלקים חיים, וכן
שלוש סדרי לא נשכת אפילו כוסות השעירה
מהדיו, ונפרט דעונם למזות עשה של
כתיבת ספר מורה, וכן ושלום שמתבטל
מזות עשה ע"י שכתה, כי סדלי איט ספר
מורה כלל אך אולם פקודות וימרות שלא
נשכתה פירות המלה כלל בין ספר או יתר
אינו מתיק כלל ונשיטה לי דליתו מפני
הש"ס והנה שכתו, על כן לא היו יודעים אם
וא"י דמזון מהאי גיטא וכו', והנה דלה
נשמה פירות המורה כלל אינו מתיק למזות
זו, ויואלים נכמיה זו המזות בלמזות, וכן
פי כל המורה כולה שמוחו של הקב"ה
קדושים, מ"מ בין דליתו משמטה פירות
המורה, ונקרבה אינו יסור אם עשה לו
ספר לפי לן פי. כן נראה לי, דלון ספר
כלל למזות הנהוגה משמטה חס ושלום שלא
יכולו יסרלל לקיים מזות חס ושלום של
כמנה דורות חס ושלום והעיקר כמו
שכתבתי.

13
תורה
מקור

"ויקריבו לפני ד' אש זרה אשר לא צוה אתם". וברשי: ד' שמעון
אומר: שתוי יין נכנסו למקדש". כלום ר' שמעון בא חי' לחלוק על
הטעם האמור בתורה? אלא שאין זה טעם חדש, אדרבה, היא היא.
כיצד?

נחלקו בית שמאי ובית הלל במשנה: "בית שמאי אומרים: מברך על
היום (מקדש השבת) ואחר כך מברך על היין (בורא פרי הגפן). ובית
הלל אומרים: מברך על היין ואחר כך מברך על היום". בית שמאי
מתמירים. קדושת השבת היא שצריכה לעורר ולהביא את שמחת הגוף.
ואם יש מצוה בעונג שבת, הרי לא שהעונג יעורר להרגיש את השבת,
אלא להיפך מתוך קדושת השבת יבוא לידי העונג. "מברך על היום,
ואחר כך מברך על היין". ובית הלל, בדרכם, מקילים. קשה לאדם
ליפול מתוך ששת ימי החול עם טרדותיהם ודאגותיהם וצרכיהם
החמריים ישר לתוך השבת ולהרגיש מיד את קדושת השבת ושמחת
השבת. טוב שישמח ויתענג אפילו על כוס יין — סמל השמחה: "יין
ישמח ללב אנוש" — ובלבד שמתוך שמחה זו יתעורר לעונג השבת
וקדושתה. "מברך על היין ואחר כך מברך על היום". והלכה כבית
הלל. במה דברים אמורים? ברוב העם וברוב הזמנים. אבל בזמן שהוקם

המשכן, שיא הקדושה, ששימש מקור תורה הקדושה לישראל לכל
הדורות, ואחר ובניו הכותרים הם שנכנסו לשם, הם היו צריכים להרגיש
השמחה מתוך קדושת השכינה, ולא להיפך. אבל נרב ואביהוא טעו. הם
רצו להתנהג גם כאן כבית הלל. לבוא למשכן מתוך "אש זרה", מתוך
שמחת הגוף, בכדי שעל ידי כך יתעוררו להרגיש את קדושת המשכן.
"שתוי יין נכנסו למקדש", כדרך שמברכים על היין ואחר כך מברכים
על היום. ולכן אחר זה נאמרה פרשת שתוי יין: "יין ושכר אל תשתו
אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד". כלומר: אחרים כן, אבל לא
"אתה ובניך אתך" במקום אחר כן, אבל לא "בבאכם אל אהל מועד".
ובמדרש אמרו: על פרשת שתוי יין: "הוא הוא רכתיב": פקודי ד' ישרים
משמתי ללב". כלומר: פקודי ד' הם בעצמם צריכים שישמחו את הלב,
ולא שיאש זרה מן החוץ ושתית יין ישמחו את פקודי ד'.

14
משך תורה

י, נ הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל
פני כל העם אכבד.
פירוש, כי מיתתם היה הכרחי עבור "שכל האומר
הקב"ה וחרו הוא יותר מעוה"י" (בבא קמא ג.
א). דישראל חטאו בעגל ונצלו עדים (שמות
לג, ו). והוסר העגל ובטלה כל מעלתם, ואחרי
תפילה משה והבאתם זהב למשכן, חזרו ענני
כבוד, ושכינה שורה ביניהם, והקימו כהנים
ולויים וא"י יצאה מן השמים. אם כן יאמר ישראל

הקב"ה נח לרצות וכרע חיש קל יתגם על
הרעה הקב"ה וחרו הוא. לכן היה צריך להראות
כי לא מחשבותם מחשבות השי"ת, ולהראות
בענין קל מאוד אשר ביום תחונתו, והוקמו
לבתים לשרת בבית ה' עבור דבר אחד אשר לא
זוה נשרפו לפני ה', ולהראות כמה גדול כחה
של עבירה, הקב"ה יחשוב במאוני צדק ומשפט
על עון קל. וזה שאמר "בקרובי אקדש" ואו "על
פני כל העם אכבד" — אראה כבודי לישראל.
אבל לולא זה לא אוכל להראות כבודי לבני
ישראל למען לא ידמו כי בן אדם הוא ונרשא
פסע בלי משפט — חלילה מאלקי משפט לא
יעשה משפט! וכיון שהגיד לו שזה סבה להשראת
השכינה בישראל: — "ודם אהרו". וזה שאמר
"ואחריכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר
שרף ה'", כי בגללם נשרפו עבור חטא העגל
ובסתו.

ובמדרש ויקהל (שמות רבה מת. א): טוב שמ
משמן טוב (קהלת ז, א) טוב היה שמותו של
חנניה משאל ועזריה משמן המשחה שנמשחו
נרב ואביהוא וכו'. הענין דעל ידי חנניה משאל

ועזריה היה קדוש השם גדול מאוד עד דנפל
נבוכדנצר ואמר "ברוך אלה" (דניאל ג, כח)
"וכל דיירי ארעא כלא חשיבו" (שם ד, לב).
ואמר זה ברגשות ובדביקות עצומה ובהתפשטות
הגשמי ובהכנעה עד כי אמרו חז"ל כי רצה
לגנות ספר תהלים, — שהדביקות חזקה אצלו
למאוד — ובא מלאך וסטרן על פיו. הענין
שנתעורר כח תאוני ובלבל את שכלו והאביד
התפעלותו ורגשותו הגדולה לא-לקים, וכמו
שאמרו מלאך הממונה על התאוה במדרש רבה
פרשת וישב על פסוק "ויס אליה" (בראשית
מ, טו). וכן אמרו בחלק (סנהדרין צג. א):
בשעה שיצאו חנניה מישראל ועזריה באו כל
אומות העולם וטפחו על פניהם של ישראל,
אמרו יש לכם אלקי כזה (ואתם משתחווים
לצלם)? והיו יראים כל העולם מהשי"ת יראת
הרוממות על טובו וחסרו ויכולתו לסוד הטבע.
אבל בנדב ואביהוא היה נקדש במכובדי, היה
יראת העונש שחלו כל ישראל מפני השם לעבור
על מצותו, דאף לבני פלטין דיליה לא נסיב אפיו.
כל שכן לאחריני, ולכן "שוב שם משמן טוב".

5

תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב

זאת

חוקת התורה וגר ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום" וגו' (במדבר יט, ב). ויש להבין מהו לשון "זאת חקת התורה", הרי בפרה אדומה עסקתו, וא"כ התורה היתה צריכה לומר "זאת חקת פרה אדומה", ומה ענין פרה אדומה לכל התורה כולה. ועוד, הרי התורה כולה אינה "חוקה" ורק כמה מצוות בתורה שהן בגדר "חוק" שטעמן לא פורש כמו ענין "פרה אדומה", אבל כל התורה ושאר המצוות הם בהחלט אינם בגדר הזה של "חוק", וא"כ יש להבין, אם החזרה מדרכת כאן לא רק על ענין "פרה אדומה", או מה הוא לשון "חקת" התורה.

ונראה לומר שהתורה חדשה כאן יסוד גדול לכל מצוות התורה. דהנה כפי שהסברנו הרי כמעט לכל המצוות יש טעם, הבה, רגש הניגון. לעיתים התורה עצמה מפרשת את הטעם (נגון) "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך", וכן "על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" (ועוד ועוד). ולעיתים תוּל פורשו את הטעם, כגמרא, כמדרש, ולעיתים מצאנו את טעמי המצוות בראשונים ובאחרונים ובראשם בעל החינוך ו"ל בספרו "החינוך".

כסם פירוש טעמי המצוות יש בו גם נסיון גדול לאדם שהרי אם טעם מצוה כל שהיא לא היתה תוצאה או השקפה, כי אז לא יתה מקום לקיום המצוה, וכמו שמצינו אצל "אחר" (אלישע בן אבייה - רבו של רבי מאיר) שהיה תנא ואף נמנה בין ארבעת החכמים שנכנסו ל"פרדס" (כלומר, שעסקו בחכמת הנסתר), וסופו היה ש"קיצץ בנטיעות", יצא לתרבות רעה, והפך להיות "מין", וכמובא בגמרא מט' קידושין (לט. ב) המעשה הידוע של "שילוח הקן" ש"אחר" ראה אדם שמקיים את המצוה וכשירד הכישו נחש ומת. ואז שאל, היכן ההבטחה של "למען ייטב לך והארבת ימים", היכן אריכות הימים שהתורה הבטיחה למקיים מצוה זו, ואז יצא לתרבות רעה. ואילו התורה לא היתה מפרשת כי במצוה זו יש משום "למען ייטב לך", כי אז לא היתה סיבה להתפקדותו. וכן במצוות רבות כיוצא באלה. וא"כ יוצא שמתן טעם למצוה נותן לכאורה אפשרות לאדם שלא לקיים את אותה מצוה כאשר הטעם לא יהיה שייך אצלו. וכן מצינו במשנה במסכת שבת (דף יב): "לא יקרא לאור הנר", ולא ניתן שם כל טעם מפני מה אסור לקרוא בשבת לאור הנר. ולעומת זה ניתן לכך טעם בברייתא שם: "לא

יקרא לאור הנר שמא יטה". ועל כך הגמרא מספרת: "אמר רבי ישמעאל בן אלישע: אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא וביקש להטות. אמר: כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים, לא יקרא לאור הנר". ולכאורה יש להבין כמה שב וראה את גדולתם של דברי חכמים יותר משראה קדם לך. אבל לדברינו הכונה ל"כמה גדולים דברי חכמים" - שצודקים חכמי המשנה שאמרו סתם "ולא יקרא לאור הנר", בלא לתת טעם לדבר. שכן בשעה שניתן טעם כדברי הברייתא - "שמא יטה" - קל לו לאדם שיהיה אומר לעצמו "אני אקרא ולא אטה" והוא בא לידי מכשול.

על כן רמזה כאן התורה שקיום המצוות אינו תלוי כלל ועיקר בטעמי המצוות, אלא חייבן הוא חייב יעצמי, ואדם מחוייב לקיימן מפני שכך נצטווה ע"י הבורא יתברך, והחייב הוא כמו "נעשה ונשמע" - הקדמה ה"נעשה" ל"נשמע". ואף אם לעתים נראה שטעם המצוה אולי לא מתאים למצב הפרטי שלו, אך בזה משום עילה שלא לקיים את המצוה, משום שקיום המצוה אינו תלוי בטעמה, והאדם מחוייב בקיום המצוה בכל אופן ובכל מצב ובכל תנאי. ולכן מציינת כאן התורה "זאת חקת התורה וגר ויקחו אליך פרה אדומה וגר", וכשם שפרה אדומה לא פורש טעמה הרי היא בגדר חוק בלתי מובן (ויחידה מזו, לא רק שלא פורש טעמה אלא שיש בה סתירות רבות מיניה וביה שמשמאה אח הטהורים ומטהרת את הטמאים. וראה עוד מאמר הגמרא במסכת יומא (מב, ב): "אמר עולא, כל הפרשה כולה, משמע מוציא מיד משמע, ומשמע ממילא יעו"ש ופרש"י: כשתדקדק בה איתך יכול להשוות שיטת הפרשה בשווה שיהיו כל מקראותיה שרים זה עם זה, אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו, מה שפסל זה הכשיר זה, או מה שהכשיר זה פוסל זה. ויש בה מקראות משמעות שמתקיימן ממילא משמעותו שהמשמע עומד במקומו ואינו מוציא מכלל יחבירו וכי' ע"ש) וישראל קיימו אותה ככתבה וכלשונה משום שכך נצטוו ע"י השי"ת, כך כל מצוות התורה חייבות להיות מקומות כאילו לא פורשו טעמיהן אלא כחוקה נמש, שעצם הציוי בתורה הוא לבר המחייב את קיום המצוה ותו לא.

15
הם מוציאים
ע"ש ב' ע"ש

1 בא וראה מה שאמרו חז"ל (סנהדרין כא, ב) "אמר ר' יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי תורה? שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהם גדול העולם. כתוב (דברים יז) לא ירבה לו נשים. אמר שלמה, אני ארבה ולא אסור. וכתוב (מא, יא) יהיו לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו. וכתוב (דברים יז) לא ירבה לו סוסים, ואמר שלמה, אני ארבה ולא אשיב. וכתוב (מא, י) וחצא מרכבה ממצרים" ע"כ. הורו לנו חז"ל יסוד גדול באופן קיום המצוות, כי אכן ראוי האדם להתייגע ולחפש את טעמי מצוות התורה, אך כל זה הוא בחלק "הנשמע", אולם קיום המצוות כפועל צריך להיות מכוסס רק על האמונה בה בגודר "נעשה" שהוא למעלה מן השכל. ואל לו לאדם לקשור בשום קשר שהוא קיום המצוות עם השנות השכל, כי אז מביא הדבר למחשבה אצל האדם שאצלו לא שייך טעם זה.

11 גם החטא הראשון שהיה בעולם - חטא "עץ הדעת" שהוא שורש לכל העוונות והפשעים שבמשך ימי קיום העולם, נגרם כתוצאה מזה שלא קיימה חוה את מצות ה'

pe (16)

כגזירת המלך בלי חישובים שכליים, אלא היא פרשה חוקרה להבין טעם למצוות "לא תעשה" של איסור אכילת "עץ הדעת", ועי"ז הפילה את הנחש ברשתו ופיתתה לאכול מ"עץ הדעת".

16 אם נעיין באותה פרשה נמצא את הדברים מפורשים ברברי האשה אל הנחש (בראשית ג): "ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו" ומפרי "הוסיפה על הציחי (איסור נגיעה), לפיכך באה לידי גרעון". מהו הגרעון? את זה נוכל ללמוד מדברי הנחש אל האשה לא מות תמותו" קרשיי "דחפה עד שנגעה בו, אמר לה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה".

17 ובאמת יש להבין, איך הגיעה חוה לכלל טעות כזו להוסיף איסור נגיעה. ומבאר המלבי"ם וצ"ל, טעותה של חוה נבעה מכך שהיא קיימה את מצות ה' רק בגלל הטעם של "פן תמותו", ועי"ז הוסיפה איסור נגיעה, כי מכיוון שיש ברבר זה לגרום מוות, ראוי להזהר גם מהנגיעה בו, וכתוצאה מכך בא הכשלון שהנחש מצא פתח פתוח להכשילה ע"י שהוכיחה שאין מיתה בנגיעה.

24 לעומת זה אילו קיבלה חוה מצות ה' כגזירה שיש לקיימה מפני שכך צוה ה' בלי להתחשב בטעם של "פן תמותו", לא היתה חוה מוסיפה איסור נגיעה, וממילא לא היה מקום לפתותה לאכול מעץ הדעת. וכך מסיים שם המלבי"ם: "ובזה למדנו דרך ההסתה ופתוי הנחש אשר הוא נהג עד היום, שאם יבוא אדם לחקור אחר טעמי המצוות, כאשר יעשו המתפרצים בעם שדרשו עליהם מרדע אסר ה' מינים הטמאים, וידעו למצוא בהם הטעם שהם מוקים לגוף האוכלם. וכשיחבאו להם אחר כך שאין בהם טענה לגוף, ישליכו המצוה אחר ניוסם. שאם לא היתה האשה דורשת הטעם, רק היה לה לומר שה' צוה ומי ימרה את דברו, ואנחנו לא נדע טעם מצוותיו - לא היתה באה לידי כשלון".

31